

עם הספר

בשני הכרכים הראשונים (א-ב) של החיבור הזה, המהווים חלק א' שלו, הוצעו שלושה מבואות ומאה וארבעים ואחד פרקים (א-קמא). כלולים בהם השמות ושמות תואר הרגילים, היינו השמות ושמות התואר בלא המוספיות. שני הכרכים (ג-ד) המוגשים בזה כאו להשלים את תיאור תצורת שם העצם במשנה. מוצעים בהם מבוא רביעי ושבעים ותשעה פרקים (קמב-רכ) ובהם השמות ושמות התואר במוספיות – תחליות וסופיות. חותמים את כרך ד' פרקי השלמות לארבעת הכרכים (א-ד).

עניינם של כרכים ג-ד מפורט היטב במבוא ד' הפותח את כרך ג', ואין מקום גם אין צורך לומר כאן דברים נוספים. זולתי הבעת דברי תודה למי שסייעו בידי, והמה רבים. ראשונים יזכרו החכמים המלומדים שדנתי איתם בבירור של מעט שמות או של משקלים אחדים. הלוא המה ידידי הפרופ' חיים אליעזר כהן, עורך המילון ההיסטורי ללשון העברית של האקדמיה ללשון העברית, ועובדיו המצוינים של מפעל המילון: ד"ר אדם בן-נון (בעל תימן וב"נ), ד"ר דורון יעקב, ד"ר אלכסיי-אליהו יודיצקי וד"ר אריאל שוה. השיחות עם חמשת המלומדים הנזכרים היו מעשה קבוע. ראיתי בהם תחליף אמיתי לשיעורים ולסמינרים שלימדתי באוניברסיטה העברית ובמוסדות אחרים קרוב לחמישים וחמש שנה. שאלות ששאלוני ותשובות שהשיבו לשאלותי האירו את עיני. תודתי העמוקה נתונה להם בזה.

כן נעזרתי בבירורם של נתונים בקטעי גניזה של המשנה וחוצה לה ופרטים אחרים בד"ר בנימין אליצור, בד"ר עמנואל מסטיי ובד"ר דוד פריבור. ד"ר נורית שובל-דודאי הייתה לי לעזר רב בבירור עניינם של שמות ושמות תואר מיוונית ומלטינית שנשתלבו במשקלים עבריים. גם להם נתונה תודתי העמוקה.

מקום מיוחד שמור לגב' עדי רפיעי, תלמידת התואר השני בחוג ללשון העברית באוניברסיטה העברית בירושלים, עוזרת המחקר שלי. כמו שנהגתי בכתיבת כרכים א-ב גם בכתיבת שני הכרכים ג-ד לא הסתפקתי בפעמיים שאספתי את כל הנתונים, פעם אחת איסוף ידני ופעם אחת איסוף באמצעות תוכנת מחשב. ביקשתי לאסוף את החומר כולו פעם שלישית, כמעשה הגהה של פעולות האיסוף שלי. תבונתה וחוכמתה, דייקנותה ומסירותה סייעו בידי. היא אף אספה בשבילי מעט נתונים נוספים. מוסיף על אלה היא הגיחה וחזרה והגיחה את שני הכרכים ומפתחה את כרך ג'. למעשה היא הייתה הקוראת הראשונה של

שני הכרכים, וזה לי שכר סופרים שאין כמוהו. אני מודה לה במאוד מאוד. את כרך ד מפתחה ד"ר רות שטרן; אף היא קראה בשקידה הגהה של הכרך הזה. תודתי נתונה לה. אני מבקש להודות לגב' רעות יששכר-טרכטמן שערכה והתקינה את הספר וגם הגיחה אותו אגב העריכה וההתקנה, ואף קראה הגהה נוספת של שני הכרכים. תודה מיוחדת לשלוש הגברות מהאקדמיה שטיפלו בהפקת הספר: טלי בן-יהודה, מנכ"לית האקדמיה, קטי מויאל שהעמידה את הסדר וליזה מוהר הממונה על הוצאת הספרים באקדמיה. עינייה הפקוחות ופעילותה הנבונה והמסורה ניתנו גם לספר הזה. ואחרונה גב' אורית אלירז ורטהיים מ"מוסד ביאליק" שטיפלה במסירות בשלבים האחרונים של הפקת הספר. על הכול תודתי נתונה, לנחמה, הרעיה המופלאה, שמלווה אותי בכל עת והיא לי משען ומשענה. יאריך ה' ימיה בטוב.

מב"א

באוניברסיטה העברית, בעשרים באדר שני תשפ"ב

תוכן העניינים

כרך ג

ט	רְחֵלִי בְּתַנּוּ
יג	עַם הַסֵּפֶר

מבוא

מבוא ד: משקלי השם בעלי תחילות וסופיות

כא	הכרכים ג-ד
כא	החומר הכלול בכרכים אלו
כג	צורות הבינוני השמניות
כג	ההשלמות
כד	תיאור תצורת השם בק ובפר
כה	החומר המשווה
כה	העדים הקדומים
כו	העדים המנוקדים
כו	העדים המהימנים
כז	הניקוד בפס
כז	מסורות איטליה ואשכנז
כח	מסורות תימן
כח	מסורות אחרות
כח	דפוסי ליוורנו
כט	העדים הלא מנוקדים
ל	עדויות מספרות חז"ל מחוץ למשנה
ל	ספרות התנאים
ל	ספרות האמוראים
לא	פרשני המשנה והתלמוד ישנים גם חדשים
לא	הקדומים
לא	החדשים

לב	הספרות שקדמה למשנה
לב	המקרא
לב	לאחר המקרא
לב	עבודות תשתית וערכן
לד	מה לא נכלל בחיבור

משקלי השמות

	משקלים בתחילית אל"ף
5	הערות מקדימות לפרקים קמב–קמה
6	פרק קמב: אָפְעוֹל
9	פרק קמג: אָפְעֵל, אָפְעֵל
12	פרק קמד: אָפְעֵל, אָפְעֵל
20	פרק קמה: המשקלים אָפְעֵלָה/אָפְעֵלָה, אָפְעֵלָה, אָפְעֵלָת

	משקלים בתחילית ה"א
25	הערות מקדימות לפרקים קמו–קנ
26	פרק קמו: הַפְעֵל/הַפְעֵל
48	פרק קמז: הַפֵּל, הַפֵּעַ, הַפֵּל; הַפֵּל, הַפֵּעַ
55	הערות מקדימות לפרקים קמח–קנ
58	פרק קמח: הַפְעֵלָה/אָפְעֵלָה
73	פרק קמט: הוּפְעָה
79	פרק קנ: הַפְעָה, הַפְעָה

	משקלים בתחילית מ"ם
85	הערות מקדימות לפרקים קנא–קנו
87	פרק קנא: מְפַעֵל
105	פרק קנב: מְפַעָה
109	פרק קנג: מְפַעֵל
133	פרק קנד: מְפַעָה
142	פרק קנה: מוּעֵל, מִיעֵל
146	פרק קנו: מְפוֹל
159	פרק קנז: מְפַעֵל
198	פרק קנח: מְפַעוֹל, מְפַעוֹל וּמְפַעוֹל
217	פרק קנט: מְפַעֵלָה, מְפַעֵלָה
224	פרק קס: מְפַעֵלָה
236	פרק קסא: מְפַעָה

245	פרק קסב: מְפַעָה
252	הערות מקדימות לפרקים קסג–קסה
255	פרק קסג: מְפַעֵלַת, מְפַעֵלַת
264	פרק קסד: מְפַעֵלַת, מְפַעֵלַת
275	פרק קסה: מְפַעֵלַת, מְפַעֵלַת, מְפַעֵלַת
281	פרק קסו: מְפַעָה
286	פרק קסז: משקלים שיש בהם רק שם אחד: מְפַעֵיַת, מְפַעֵיַת, מְפַעָה, מְפַעֵת

משקלים בתחילית תי"ו

297	הערות מקדימות לפרקים קסח–קעט
298	פרק קסח: תְּפַעָה, תּוֹעָה
303	פרק קסט: תְּפַעֵיל
312	פרק קע: תְּפַעֵיַת
318	פרק קעא: תְּפַעוֹל
323	פרק קעב: תְּפַעָה
325	פרק קעג: תְּפַעָה
331	פרק קעד: תְּפַעֵלַת, תְּפַעֵלַת, תּוֹעֵלַת
334	פרק קעה: תְּפַעֵלַת, תְּפַעֵלַת
337	פרק קעו: תְּפּוֹלָה ודומיו (תְּפּוֹעָה, תְּעוֹלָה)
347	פרק קעז: תּוֹעֵל
350	פרק קעח: תּוֹעֵלַת, תּוֹעֵלָה
353	פרק קעט: משקלים שיש בהם רק שם אחד

שמות ותארים בסופית יו"ד

363	הערות מקדימות לפרקים קפ–קפז
366	פרק קפ: צורות הייחוס ב־[i]־י
419	פרק קפא: צורות ייחוס שנגזרו משמות מקומות ביוונית וברומית
432	פרק קפב: שמות שפות
439	פרק קפג: צורות בסופית י־י (שאינן צורות ייחוס)
	פרק קפד: צורות בסופית י־י (שאינן צורות ייחוס, הצורות השאלות מיוונית ולטינית)
466	
476	פרק קפה: המספרים הסודרים
489	פרק קפו: מספרים אחרים
500	פרק קפז: שמות חתומי [-ay]־י

כרך ד

משקלי שמות בסופית נו"ן

515	הערות מקדימות לפרקים קפח-קצד
520	פרק קפח: פֶּעֶלְוּ/פֶּעֶלְוּ - פֶּעֶלְוּ
536	פרק קפט: פֶּעֶלְוּ/פֶּעֶלְוּ
546	פרק קצ: המשקלים פֶּעֶלְוּ, פֶּעֶלְוּ
560	פרק קצא: המשקלים פֶּעֶלְוּ, פֶּעֶלְוּ/פֶּעֶלְוּ
597	פרק קצב: המשקלים פֶּלְוּ, פֶּעֶוּ
603	פרק קצג: שמות גזורי שם החתומים נִי, וְנִי
622	פרק קצד: שמות שונים חתומי וְ

משקלים בסופית תי"ו

661	הערות מקדימות לפרקים קצה-רב
	פרק קצה: המשקלים הנכתבים פעלות ופועלות: פֶּעֶלְוּ, פֶּעֶלְוּ,
663	פֶּעֶלְוּ, פֶּעֶלְוּ
	פרק קצו: המשקלים הנכתבים פעלית: פֶּעֶלְוּ, פֶּעֶלְוּ/פֶּעֶלְוּ,
685	פֶּעֶלְוּ, פֶּעֶלְוּ
747	פרק קצט: משקל פֶּעֶי
751	פרק ר: המשקלים פִּילִי, פִּוִּלִי/פֶּעֶי
758	פרק רא: משקל פֶּעִילִי
764	פרק רב: שמות בודדים בסופיות וְ, וְ

צורות הבינוני הסביל בעלות תחילית מ"ם

781	הערות מקדימות לצורות הבינוני הסביל
783	הערות מקדימות לפרקים רג-רד
	הבינוני מִפְּעַל
791	פרק רג: מִפְּעַל (מִפְּעַל)
859	פרק רד: מִפְּעַה
	הבינוני מִפְּעַל
873	הערות מקדימות לפרקים רה-רו
877	פרק רה: מִפְּעַל (מוֹפְּעַל)
903	פרק רו: מִפְּעַה
913	פרק רז: מוֹעַל ומוֹפַל